

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Bakalářská práce

**Etiketa v akademickém prostředí
(interkulturní srovnání)**

Aneta Kopkášová

Plzeň 2016

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra filozofie

Studijní program Humanitní studia

Studijní obor Humanistika

Bakalářská práce

**Etiketa v akademickém prostředí
(interkulturní srovnání)**

Aneta Kopkášová

Vedoucí práce: PhDr. Lada Hanzelínová, Ph.D.

Katedra filozofie

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2016

Prohlašuji, že jsem práci zpracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, 30. června 2016

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala své vedoucí bakalářské práce *PhDr. Ladě Hanzelínové, Ph.D.* za poskytnuté informace, rady a připomínky k vedení této práce. Také bych chtěla poděkovat celé své rodině a přátelům za jejich podporu a trpělivost po celou dobu mého studia. V poslední řadě bych chtěl poděkovat Kevinovi Eckmüller, Bc. Jaroslavě Bednářové, Jennifer Eichmayer a Lise Pichler za poskytnuté informace pro praktickou část mé bakalářské práce.

Obsah

1	Úvod	1
2	Teoretická část	2
2.1	Vymezení základních pojmů.....	2
2.1.1	Etiketa.....	2
2.1.2	Vyjadřuje etiketa a etika totožné?	5
2.2	Chování a jednání člověka k druhým	7
2.3	Komunikace	8
2.4	Oslovení	9
2.4.1	Tykání a vykání.....	10
2.4.2	Akademické tituly	12
2.5	Oblékání	14
2.5.1	Oblékání ve škole	14
2.6	Akademické prostředí a jeho etiketa	16
2.6.1	Co lze v akademickém prostředí vyzorovat?.....	18
2.7	Německo - charakterové vlastnosti.....	19
2.7.1	<i>Knigge</i> - nejen jméno, ale důležitá německá etiketa.....	20
2.8	Rakousko - charakterové vlastnosti	22
2.8.1	Proč etiketa nebo etika, nikoli náboženství?	22
3	Praktická část	26
3.1	Výzkum.....	26
3.1.1	<i>Der Kindergarten in Altenberg</i> (mateřská škola v Altenbergu).....	26
3.1.2	Mateřská škola Svatá Maří	28
3.1.3	Strukturovaný rozhovor tématu základní školy v Rakousku a Německu.....	29
3.1.4	Strukturovaný rozhovor se studentem vysoké školy v Salzburgu.....	30
4	Závěr.....	32
5	Das Resümee.....	33
6	Resumé.....	33
7	Seznam použité literatury	34
7.1	Literatura	34
7.2	Elektronické zdroje	35
8	Přílohy.....	36

1 Úvod

Dnešní moderní společnost má nadbytek výběru nejen věcí, ale i v oblasti sociální a ekonomické. Domnívám se, že tento přebytek možností, budí v lidí nerozhodnost a psychický neklid. Stres a uspěchanost může mít vliv na mentální rozpoložení člověka. I to můžeme být častějším důvodem toho, že lidé jsou čím dál tím méně psychicky odolní. Situace řešení problémů nebo jiných nepříjemností se stává stále vypjatější. Lidé mají častější tendence problémy nedořešit, ale utíkat od nich. Pokládám si otázku co s tím? Možná je jen jistým, nebo dokonce až nepatrným východiskem z této nemilé skutečnosti, připomenutí a znovu vyzdvižení základních zásad slušného jednání. Jednání nejen ve společnosti nebo rodinném kruhu, ale i správné chování a zásady specifické pro školní a akademické prostředí. Vedle prostředí domova člověk tráví poměrně dlouhou a především důležitou část svého života právě ve škole. To platí dvojnásob, rozhodne-li se studovat vysokou školu. A právě to je ústředním tématem mé bakalářské práce. Tedy konkrétně etiketa v akademickém prostředí české republiky, Rakouska a Německa. A posléze vyhodnotit diferencovanost.

2 Teoretická část

V této části mojí bakalářské práce se zaměřím na teoretickou část etikety, etiky, rozlišením mezi etiketou a etikou, školního a akademického prostředí a pojmy s tímto související.

2.1 Vymezení základních pojmů

Před tím než se v mé práci začnu soustřeďovat na konkrétní problematiku etikety ve školním a akademickém prostředí a její komparací, pokládám za důležité a určující, vymežit a vysvětlit si základní pojmy daného téma. V následující části se tedy pokusím vyjádřit podstatu nejdůležitějších a základních pojmů celé práce. Jako další pádný důvod důležitosti vysvětlení následujících primárních koncepcí je náležité pochopení a osvojení této bakalářské práce.

2.1.1 Etiketa

Primárním slovem této bakalářské práce je pojem etiketa.

Předkem samotného výrazu etiketa je germánské slovo *stechen*, který pak nahradil francouzský pojem *estiquer*, přičemž oba tyto cizojazyčné synonymy lze přeložit do češtiny jako *přípevnit* nebo *vyvěsit*. Příběh spojitosti slov *vyvěsit* a *etiketa* se váže k dávné minulosti, tedy několik století zpět, kdy určitá pravidla či povinnosti, která měla nejen šlechta ale i takové vojsko - v podstatě se dá říci celá společnost, která sdílela jisté území a zvyky, byla vyvěšována veřejně na zeď. Právě z obsahu sdělení, které bylo vystaveno, se posléze stal denní řád dané společnosti pro daný den. V dávné době, to byl určitý předpis programu a doporučeného chování dne.¹

Z tohoto důvodu pojem etiketa může nabývat vícero významy. Hned z počátku upozorním na význam tohoto pojmu, kterému se v mé bakalářské práci věnovat nebudu. Etiketa může znamenat nějaké označení nebo štítek, kousek papíru, popřípadě viněta, která označuje a vypovídá o konspektu dané věci. V tomto případě tedy slovo etiketa popisuje jistý obsah, jako příklad bych uvedla nalepený papírek, který nalezneme téměř na každé láhvi pití, kde je uvedeno, z čeho přesně nápoj sestává. Tato hodnota pochopení významu etikety je, co se týče této práce, chybná a rozvádět ji více nebudu.

¹ RUSKOVÁ, Dagmar. *Přehled evropských dějin kultury a umění, Kapitoly o kultuře chování a jednání*. Hradec Králové, 2005, s. 106.

Slovo etiketa jako taková má lingvistický původ z francouzského pojmu *étiquette*. Pojem je obsahem většina slovníků cizích slov jako třeba *Příruční slovník naučný* nebo *Malá československá encyklopedie* a definice jsou různého druhu. Mezi jednu z nejvýznamnější a největší antologii českých slovníků encyklopedií patří *Ottova všeobecná encyklopedie*, která formuluje etiketu přibližně jako soubor určitých zvyklostí a mravů společenského vztahu, které jsou projevem poměru a závislosti, společenské kvality a důležitosti osobních vztahů. Přičemž vznik etikety je náboženský a sděluje odvislost, vážnost, ale také i strach vůči tomu čemu se vymezuje. Další národní encyklopedie *Masarykův slovník naučný: lidová encyklopedie všeobecných vědomostí* pojednává o etiketě jako o označení společenského chování rozličné úrovni, určené důležitostí a vážeností, slušnosti upravenou jistými zvyklosti. „*Neexistuje etiketa univerzální. Liší se podle oblastí, ovlivňují ji okolnosti společenské, ekonomické, kulturní, náboženské, klimatické a.j.*“²

Pravidla etikety tvoří daná situace a skupina lidí, která událost vytváří nebo se v ní ocitá. To znamená, že vytvořit obecně platné absolutní společenské normy, které budou platit vždy a všude, je dle mého názoru, takřka nemožné. Z toho plyne, že etiketu považují za věc situační a relativní, nikoli absolutní. Kolik nespočetných situací může nastat, tolik možností etiky jest. Abychom si to ale nepletli, tak konvence pro správné společenské jednání je malé množství. „*Ale potíže je s konkrétním uplatňováním pravidel etikety v praxi: liší se jednající lidé, jiné je jejich společenské postavení, věk, profese, jiná je denní doba, prostředí, ve kterém se pohybujeme, může to být i jiná země a kultura.*“³

Etika dostala svého filozofického významu a pozornosti již u čínského filozofa Kunficia (551 př. n. l. – 479 př. n. l.) a Aristotela (384 př. n. l. – 322 př. n. l.). Lze tedy říci, že se stala samostatnou disciplínou již kolem pátého století př. n. l. Sémantický původ etiky vychází z řeckého *ethos* (mrav). Je to praktická filozofická disciplína. Primární tématem etiky je morálka jako taková a vše s morálkou spjaté. Ve své podstatě za synonymum etiky lze považovat právě morálku. I když i v tomto nenalezneme zcela jednotné mínění. „*Zda lze zaměňovat pojem etika a morálka, na to se názory různí:*

² RUSKOVÁ, Dagmar. *Přehled evropských dějin kultury a umění, Kapitoly o kultuře chování a jednání*. Hradec Králové, 2005, s. 106.

³ ŠPAČEK, Ladislav. *Malá kniha etikety pro každý den*. [online]. Mladá fronta, 2010, [cit. 2016-05-25]. Dostupné z: https://obalky.kosmas.cz/ArticleFiles/184378/auto_preview.pdf/FILE/mala-kniha-etikety-pro-kazdy-den-auto_preview.pdf

Např. A. S. Luknič uvádí v publikaci *Štvrtý rozmer podnikania – etika* (Slovak Academic Press, 1991) následující názor:

„...Někteří filozofové rozlišují mezi etikou a morálkou, neboť morálka se prý vztahuje k lidskému jednání a hodnotám, zatímco etika se týká studia těchto oblastí. Etika je sice akademickým předmětem, ale v každodenním použití se běžně zaměňuje etické a morální, stejně jako neetické a nemorální.....“.⁴

Etika má několik základních otázek, které si pokládá. Mezi tyto otázky patří otázka původu a podstaty morálky, vztah mezi morálkou a právem, vztah mezi rozumem a citem. Základ mravu tkví v morálce (původ slova z latinského *moralitas*) jako takové. Mravní koncepce spočívá v tom, co je vhodné a líbivé, možná dokonce až doporučující a žádoucí. Naturalistické pojetí morálku považuje za základní instinkty jedince v boji o přežití a zachování druhu. Oproti sociologům, kteří by jádro morálky přiřadili ke společenským vztahům. Bází morálky je dodržení pravdy a vlastní svědomí.⁵

K etice se váže rozum. Rozum a cit se navzájem doplňují, i přesto, že každý z nich má odlišnou podstatu. Poměr intelektu a emocí tvoří jakousi zvláštní nehmotnou a nepolapitelnou jednotu každého člověka. A právě tato jednotu má, ve většině případů, rozhodující funkci při jednání a činů lidských bytostí. City, které mají v člověku nejsilnější moc je láska a nenávist. K lásce se pojí sympatie, soucit, ohleduplnost, porozumění, empatie, samaritánství, ochrana životního prostředí, sexualita, náboženství atd. Lásku lze ztotožnit s dobrem. Náboženskou morálka je založená na emocích a lásce k bližnímu a vkládá víru do faktu, že v člověku převládá dobro (jedním z představitelů je německý filozof Arthur Schopenhauer). Opakem lásky je, v jisté míře, nenávist, do jejíž negativního charakteru spadá lhostejnost, opovržení, neúcta, egoismus, hněv atd. Nenávist pak můžeme poutat ke zlu. Rozhodujícím faktorem rozumové morálky, jejíž výsledkem je mravní jednání člověka, je intelekt. Mezi představitele tohoto stanoviska patří: Sókratés, Platón, Aristoteles, stoikové, epikurejci, Tomáš Akvinský, Kant, Fichte, Hegel a další.⁶

⁴ RUSKOVÁ, Dagmar. *Přehled evropských dějin kultury a umění, Kapitoly o kultuře chování a jednání*. Hradec Králové, 2005, s. 119.

⁵ RUSKOVÁ, Dagmar. *Přehled evropských dějin kultury a umění, Kapitoly o kultuře chování a jednání*. Hradec Králové, 2005, s. 120.

⁶ RUSKOVÁ, Dagmar. *Přehled evropských dějin kultury a umění, Kapitoly o kultuře chování a jednání*. Hradec Králové, 2005, s. 121.

2.1.2 Vyjadřuje etiketa a etika totožné?

Etiketa a etika – v něčem se potkávají a v něčem zase rozcházejí.

Etiketa je tedy souhrn jistých pravidel týkající se žádoucího chování v dané společnosti a daného území, které mají rozhodující funkci výsledku interpersonálních poměrů. Správné chování, spolehlivost a slušnost je základem pro úspěšné postavení mezi lidmi a respektování druhými. Naopak vulgární chování a neslušnost je pro společenské uznání takřka nepřípustné.

„Pod pojmem etika nebo také praktická filozofie rozumíme tu část filozofie, která se zabývá otázkami morálky, souvislostmi dobra a zla, a to z pohledu lidského jednání, rozhodování a hodnocení.“⁷

Cílem etiky je rozpoznání dobra a zla, správného a nesprávného. Lidé se ovšem při užívání slova etika zvykli na jeho zneužívání významu a často ho používají v kontextu, který s etickými problémy nemá co dočinění. Ve většině případů se jedná o dodržování a uložení nebo naopak porušení jistých družných pravidel. Jde tedy o způsoby správného či naopak nevhodného chování a zachování se společností nebo její skupiny v dané situaci a jisté době. To ovšem s etikou nemá moc jednotného a víceméně jde o dodržení určité konvence nebo mravu, který je společensky nejvhodnější a nejpřijatelnější. V reálném pojetí se tedy jedná o určitý sbor pravidel chování.⁸

Dodržení čtyř základních společenských zásad tvoří východisko správného běžného společenského styku. Jimiž jsou:

- takt;
- ohleduplnost;
- úcta k lidem;
- estetičnost.

Takt je schopnost člověka, prostřednictvím které se jedinec snaží chovat k lidem stejně tak, jak si přejí, aby ostatní jednali s ním. V jak velké míře je člověk schopen společenským taktům disponovat lze nejlépe zjistit z verbální komunikace člověka. K taktu se pojí lidské vlastnosti, jimž jsou zdvořilost a slušnost. Slušnost je vlastnost člověka přirozená, naopak zdvořilost se člověk musí naučit. A zde si dovoluji vložit

⁷ HOLMEROVÁ, Iva. *Minimum akademického bontonu*. Praha, 2014, s. 9.

⁸ HOLMEROVÁ, Iva. *Minimum akademického bontonu*. Praha, 2014, s. 10.

citát Erasma Rotterdamského: „*Zdvořilost je nejnižší kategorie filozofie – miniaturizace etiky. Etika vypovídá o tom, jací bychom měli být, etiketa o tom, jací jsme.*“

Ohleduplnost by neměla být vlastnost člověka naučená, ale naopak přirozeně daná. Pokud je člověk tolerantní, lze o něm také říci, že je to tvor ohleduplný, ovšem neznamená to, že by člověk neměl své zásady, které dodržuje, nebo se alespoň dodržovat snaží. Znamená to, že si nejde za svým cíle za každou cenu nebo na úkor druhých. Ohleduplnost je dále spjatá s upřímností, kterou bychom také neměli uplatňovat vždy a všude. Neznamená to, že by lidé měli v některých situacích raději lhát, ale to, že i upřímnost má své správné načasování a vhodnost a není absolutní.

Úcta k lidem a by neměla být přehnaná. Stejně tak jako by neměl být přehnaný projev poklony. Přehnanost je ve společnosti považována za nevhodné chování. Estetičnost má důležitou roli v prvním dojmu o člověku. Pro společnost jsou ohavné a sprosté návyky těžce přijatelné. Vytříbenost a styl se řadí ke krásnu, neboli k estetice. Eleganci lze nalézt v bytovém designu, oblékání, ale stejně tak v lidském jednání a reprezentování.

Všechny tyto čtyři pilíře společenských pravidel, proto aby byly správně dodrženy by měly být uplatněny ve jisté míře. Tyto základní principy pozitivních mezilidských vztahů doplňují další vlastnosti, kterými jsou asertivita, autentičnost, bezprostřednost, emotivnost, empatie, iniciativa, konfrontace, konkrétnost, otevřenost, pozitivnost a další.⁹

Doporučující společenské konvence a pravidla jsou individuálně žádoucí ale nejsou legislativně upravené, to znamená, že porušení těchto pravidel není trestně stíhané, tedy se za ně netrestá a v jisté míře by se za ně nemělo ani odsuzovat. Tím se odlišuje morálka, která spadá pod etiku, od práva, které upevňuje právní jistotu. Pravidla etikety jsou směrodatná pouze pro ty, kteří mají snahu se jimi řídit, nejsou tedy vynutitelná.¹⁰

Etiketa napomáhá v zorientování společenské významnosti osob. Nepsaným pravidlem je, že povahu vzájemných styků a vztahů určuje společensky významnější osoba.¹¹ „*Na druhou stranu neexistuje nikdo, kdo by nebyl alespoň v nějaké situaci společensky*

⁹ SMEJKAL, SCHELOVÁ BACHRACHOVÁ, Vladimír, Hana. *Lexikon společenského chování*. Praha, 2011, s. 27-29.

¹⁰ RUSKOVÁ, Dagmar. *Přehled evropských dějin kultury a umění, Kapitoly o kultuře chování a jednání*. Hradec Králové, 2005, s. 106

¹¹ SMEJKAL, SCHELOVÁ BACHRACHOVÁ, Vladimír, Hana. *Lexikon společenského chování*. Praha, 2011, s. 26.

významný.“¹² Podobně chybující je mítí předsudky o společenské funkci podložené jednou erudicí (zkušeností). Kuchařka školní jídelny může být majitelka a vedoucí sportovního váženého družstva a děkan fakulty může být žákem tanečního kurzu, tedy postavení jedné osoby nemusí platit absolutně. Ovšem platnost společenské významnosti nalézáme ve 4 základních pravidel. „*Kdo je více a kdo méně společensky významný, určují tato čtyři kritéria:*

1. *VÍCE SPOLEČENSKY VÝZNAMNÝ JE STARŠÍ NEŽ MLADŠÍ*
2. *VÍCE SPOLEČENSKY VÝZNAMNÁ JE ŽENA NEŽ MUŽ*
3. *VÍCE SPOLEČENSKY VÝZNAMNÝ JE NADŘAZENÝ NEŽ PODŘAZENÝ*
4. *VÍCE SPOLEČENSKY VÝZNAMNÁ JE VŠEOBECNĚ ZNÁMÁ, ZASLOUŽILÁ OSOBNOST“¹³*

Jak jsem již zmiňovala, etiketa je dodržení jistého konvenčního systému společnosti, který se může proměňovat časem a kulturou. Přesto jsem vybrala několik základních disciplín, kterými se etiketa zabývá. Některým z nich zde věnuji deskriptivní část. Mezi tyto, mnou vybrané okruhy, patří:

- chování a jednání člověka k druhým;
- komunikace;
- oslovení;
- oblékání;
- pravidla stolování.

Pravidla stolování nebudu jako jediné téma z výše uvedených zde více rozebírat, jelikož ho považuji za nejméně zajímavé a pro téma mé bakalářské práce nejméně důležité.

2.2 Chování a jednání člověka k druhým

To, jaké je chování a jednání k druhým, vypovídá nejen o charakteru jedince, ale také o hodnotě vztahu, který mezi lidmi jest. Nemusí to platit absolutně, tedy záleží na mentálním rozpoložení člověka a jeho psychické síle. Pokud má osoba sama v sobě nevyřešený nějaký problém, může se psychicky uzavřít a to dává námět pro působení

¹² Tamtéž, s. 26.

¹³ SMEJKAL, SCHELOVÁ BACHRACHOVÁ, Vladimír, Hana. *Lexikon společenského chování*. Praha, 2011, s. 24.

člověka jako individualisty. Tento dojem může být jakýmsi falešným obrazem a z tohoto důvodu by se společnost měla vyhnout předsudky a domněnky.

Žádné humánní jednání by nemělo vykazovat prvky násilí. Násilí společnost odmítá a zavrhuje. Tím je míněno násilí velkého rázu, nikoli výchovný pohlavek, který rodič věnuje svému potomkovi. Podobně společnosti nepřijatelné je omezování lidských práv a rasismus. Při jednání by se nemělo opomíjet ohleduplností, respektem k druhým a taktem.

2.3 Komunikace

Etiketa a komunikace jsou dvě v sobě související odvětví. Rozdělujeme mezi komunikací neverbální a komunikací verbální. Přičemž pod pojmem neverbální komunikace se rozumí řeč těla. Pod ní se dále řadí haptika (dotyk), gestika, proxemika (vzdálenost mezi lidmi), oční kontakt, mimika (pohybování a výraz obličejových svalů) – nejdůležitější činitel, chronemika (rozložení času během komunikace) a posturika (postoj celého těla).

Primárním prvkem, mluvené neboli verbální komunikace, je řeč a jazykový projev. Zahrnuje v sobě časový rozsah, charakteristiku hlasu a obsah sdělení.¹⁴ Mluvením je nejčastější projev komunikace mezi lidmi a touto schopností se radikálně odlišujeme od ostatních živočichů planety Země. V nynějším moderním 21. století je ve velké míře rozšířená elektronická komunikace a to hlavně prostřednictvím emailů, textových sms zpráv, různých sociálních sítí (nejznámější je *Facebook*), jiných mobilních zařízení (jako je např.: *WhatsApp* nebo *Viber*). Nejen v zaměstnání ale i na akademické půdě (na vysokých školách a univerzitách) je velmi rozšířené dorozumívání se a vyměňování si (popřípadě jen sdělování si) informací prostřednictvím emaily. Volným ale takřka jistým tempem se tato korespondenční technika komunikace stává nezbytností.

Při dopisování není vhodné použití novotvarů a zkratk, jimiž je třeba Dd (vyjadřující Dobrý den), LOL (anglicky *laughing out loud*, které se překládá do českého jazyka jako, *směju se nahlas*) nebo OMG (anglicky *oh my god*, který do českého jazyka překládáme jako *ó můj bože*).¹⁵

Zahajovacím procesem komunikujících je pozdrav, oslovení nebo podání ruky. Děkovat a omlouvat stačí pouze jednou. Přehnanost jakéhokoliv rázu není vhodná.

¹⁴ SMEJKAL, SCHELOVÁ BACHRACHOVÁ, Vladimír, Hana. *Lexikon společenského chování*. Praha, 2011, s. 46.

¹⁵ HOLMEROVÁ, Iva. *Minimum akademického bontonu*. Praha, 2014, s. 17.

Charakter komunikace určuje dále citová vazba, která je mezi komunikujícími.

2.4 Oslovení

Oslovení je primátem zahájení komunikace mezi lidmi. V nynějším 21. století již nemusí být zásadně nejběžnější hovorová komunikace, ale vedle ní také komunikace písemná nebo elektronická.

Zvolit oslovení, které je správně a vhodně načasované není zcela lehké. Oslovení může být započaté pozdravem nebo představením. Problematikou oslovování se začínají zaobírat již dospívající děti, které si často nejsou zcela jisti, jak oslovit jejich, jimi do té doby neznámé vrstevníky. Důležitá role oslovení je také mezi spolupracovníky, a to především v pozici mezi nadřízeným a podřízeným. Stejně jako u všech projevů komunikace, i u oslovení je pravidlem, že je to vyjádření vztahu k oslovenému. Jedna a tentýž osoba může být oslovená různě. Záleží na tom, kdo oslovuje, koho oslovuje a v jaké situaci se ocitá. Dále je s tím spjat takt, úcta k druhým, ale i tradice, zvyky a návyky, kterými disponujeme.

Hlavními zásady správného oslovování je několik:

- obecně platí a společnost nepřipouští oslovení jako třeba „hej“, „podívej/te se“, „poslouchej/te“, „ty/vy tam“ nebo třeba „hele“.
- Pokud neznáme jméno osoby, kterou se chystáme oslovit, tak je vždy jakýmsi neutrálním oslovením občanský titul „pane/paní“, „slečno“, „vážený pane“/„vážená paní“, „vážený pane kolego“/„vážená paní kolegyně“. Ne tak časté ale také přijatelné se v této situaci zdá být oslovení „příteli“, „mladý muži“, „chlapče“, „promiňte, ale...“, „dovolte, prosím...“.
- Zvýšená koncentrace je potřeba u situací, kdy na někoho musíme nebo chceme zvolat. Pokud bychom oslovili a zavolali na osobou námi neznámou výrazem jako „haló“ nebo dokonce „vy, pane, vy“, mohla by to daná osoba považovat i za urážku.
- Vždy bychom se měli snažit správně připojit k již výše uvedeným oslovením příjmením, příslušný akademický titul, popřípadě funkci oslovujícího.
- Oslovení by mělo být vždy správně vyskloňované.
- Vyhnout bychom se měli oslovování pouze příjmením, které může působit povýšeneckým charakterem.
- Pokud se jedná o komunikaci a jednání korespondenční, kde nám nejsou známy, nebo si nejsme zcela jisti tituly (popř. nejvyšší funkcí) osloveného, lze je

dovoleno použít zkratku P.T. (*pleno titulo*). Tato zkratka slouží jako omluva, ale zároveň v sobě uchovává skrytý význam toho, že o oslovujícím toho mnoho nevíme.

- Považuje se za impertinentní hovořit o třetí osobě pouhým zájmenem jako „ona“, „on“ nebo „oni“. Ještě větší neomaleností je takto hovořit o třetí osobě, která je přítomná.¹⁶

Ve střední Evropě je oslovování konzervativní záležitostí, což není myšleno v negativním smyslu, ba dokonce naopak. V akademickém prostředí tento konzervativní charakter oslovení v sobě nese význam projevu úcty, respektu a vážnosti člověka k druhým. Pro střední Evropu, oblast bývalé císařské a královské říše, je typické řádné oslovování tituly a to i mimo akademickou půdu. Neformální situace, kdy mluvíme o titulovaných osobách jako třeba, že s panem docentem hrajeme fotbal, mohou působit až dokonce poněkud komicky neslučitelně. Naopak existuje určitá absence uvádění titulů v umění a žurnalistice.

Lokálním českým zvykem dnešní doby je, že při psaní emailů se zkrátka vynechá oslovení adresáta a text začne jednoduchým „Dobrý den,...“. Považuji to za nelibivý a neestetický zvyk, který poukazuje na prohnanost české kultury. Zvýšený pozor by měl být při používání vykřičníků a „smajlíků“, které se tvoří pomocí klávesových symbolů.¹⁷

2.4.1 Tykání a vykání

Tykání a vykání vyjadřuje jak dalece důvěrný je mezilidský vztah. V České republice je tykání záležitostí osobní, až dokonce intimní, a je specifické zejména pro:

- rodinný okruh a příbuzné;
- komunikaci mezi dětmi a mládeží;
- komunikaci dospělého k dětem mimo jeho rodinu;
- určité spolky a organizace.

Tykání navrhuje pokaždé osoba, která je společensky více významná, to znamená:

- žena muži

¹⁶ SMEJKAL, SCHELOVÁ BACHRACHOVÁ, Vladimír, Hana. *Lexikon společenského chování*. Praha, 2011, s. 73-75.

¹⁷ HOLMEROVÁ, Iva. *Minimum akademického bontonu*. Praha, 2014, s. 12-17.

- nadřízený podřízenému
- starší mladšímu.¹⁸

Pokud se někdo stýká v pravidelném časovém intervalu a je v blízké osobní komunikaci, tak vykání můžou být až překážkou komunikace. Vždy se snadněji jedná s osobou, s kterou si tykám. Celá atmosféra je jaksí uvolněnější. Na druhou stranu vykání je projev úcty k druhým a je typické pro každou komunikaci dospělých neznámých osob. Toto je typické pro Českou republiku. V Německu a Rakousku především, jsou hranice tykání a vykání posunuta. Pokud se zdravíme nebo loučíme v obchodě nebo s rodinnými příslušníky našeho přítele/přítelkyni, druha/družky nebo dokonce manžela/manželky, tak jsme zvyklí volit pozdrav „Dobrý den!“ a „Na shledanou!“ jehož německým ekvivalentem je „Guten Tag!“ a „Auf Wiedersehen!“. Přesto se často vyskytuje, zejména v rakouských venkovských oblastech pozdrav mluvený dialektem „Grias di!“ (korektně gramaticky „Grüße dich!“) nebo „Grias Gott!“ (korektně gramaticky „Grüß Gott“). V městských aglomeracích je nejčastějším pozdravem „Gutten Tag!“.

Hamburský mix

„Hamburské oslovení (hamburský mix, „hamburk“) má podobu rodné, tzv. křestní jméno a vykání nebo služební či akademický titul (bez občanského) a vykání.“¹⁹

Pro náležitou představu hamburského mixu uvedu příklady: „Richarde, na chodbě čeká Vaše manželka.“, „Lucie, na zítřejší prohlídku mi připravte...“, „Petře, dejte mi dnes na stůl záznam z dnešní porady...“ apod.

Hamburské oslovení se vymezuje jako:

- oslovování mezi vzdálenými příbuznými;
- pozitivní změna na pracovišti;
- modernizace oslovování mezi blízkými známými (běžnější je zde tykání);
- modernizace oslovování mezi studenty vysokých škol (běžnější je zde tykání);
- modernizace oslovování mezi neznámými lidmi.

Hamburský mix zdvořile nabízí společensky vyšší osoba. Je nehodícím se na jakékoliv jednání na úřadech.²⁰

¹⁸ SMEJKAL, SCHELOVÁ BACHRACHOVÁ, Vladimír, Hana. *Lexikon společenského chování*. Praha, 2011, s. 75-78.

¹⁹ ŠŤASTNÝ, Václav. *Malá encyklopedie o titulech*. Praha, 2002, s. 14.

2.4.2 Akademické tituly

Akademický titul příslušné osoby patří k jeho jménu a životu celkově. Jak už samotný pojem *akademický* napovídá, akademický titul je možný získat pouze na vysokých školách nebo univerzitách.

Akademický titul (magistr, inženýr, doktor, doktor věd, docent, kandidát věd, profesor apod.) se uvádí při představování. Není nutné, ba dokonce není vhodné, uvádět při představování všechny tituly držitele. Naopak je vhodnější zmínit pouze nejhodnotnější titul. ²⁰ Není korektní nechat se oslovovat titulem, který nám nepřísluší. Pokud nastane situace, při které je osobě přitakán titul, kterým osoba nedisponuje, tak v tom případě by měl přečeňovaný mluvčího sám upozornit, resp. rovnou opravit.²²

Kategorizace akademických titulů je:

- „bakalář“, jež se uděluje absolventovi bakalářského studijní programu vysoké školy. Zkratka je Bc. (pro bakaláře umění je zkratka BcA.) a uvádí se před jménem nositele.
- „Inženýr“, kterým lze nabýt úspěšným zakončením magisterského studijního programu vysoké školy z oborů: ekonomie, technických věd, zemědělství, architektury a vojenství. Zkratka je Ing. (pro inženýra z oblasti architektury je to zkratka Ing. arch.). Uvádí se před jménem nositele.
- „Doktor“, kterým lze nabýt úspěšným zakončením magisterského studijního programu vysoké školy z oboru lékařství (zkratka titulu MUDr.), členící se dále na zubní lékařství (zkratka titulu MDDr.) a veterinární lékařství a hygieny (zkratka titulu MVDr.). Uvádí se před jménem nositele.
- „Doktor“, kterým lze nabýt úspěšným zakončením magisterského studijního programu vysoké školy, a k tomu být absolventem dodatečně rigorózní zkoušky z oborů: práv (zkratka tohoto titulu je JUDr.), humanistiky, pedagogie a společenských věd nesoucí titul „doktor filozofie“ (zkratka tohoto titulu je PhDr.). Dále z oborů přírodních věd (zkratka tohoto titulu je RNDr.), farmacie (zkratka tohoto titulu je PharmDr.), teologie (zkratka tohoto titulu je ThDr.) a

²⁰ ŠŤASTNÝ, Václav. *Malá encyklopedie o titulech*. Praha, 2002, s. 14-15.

²¹ SMEJKAL, SCHELOVÁ BACHRACHOVÁ, Vladimír, Hana. *Lexikon společenského chování*. Praha, 2011, s. 67.

²² ŠŤASTNÝ, Václav. *Malá encyklopedie o titulech*. Praha, 2002, s. 7.

z oblasti katolické teologie nesoucí titul „licenciát teologie“ (zkratka tohoto titulu je ThLic.). Uvádí se před jménem nositele.

- „Doktor“ (zkratka tohoto titulu, která je americkou verzí, je Ph.D., popřípadě anglickou verzí zkratky, jež je PhD.), který je udělen po absolvování postgraduálního studia (dříve se to nazývalo vědecká výchova) a úspěšnou obhajobou disertační práce. V oboru teologickém se nabývá titulu „doktor teologie“ (zkratka tohoto titulu je Th.D.). Do roku 2001 bylo možné stejným způsobem získat titul „doktor“ (jehož zkratkou bylo Dr.) s rozdílem toho, že tento titul byl udělován v rámci vědecké výchovy vedené k udělení vědecké hodnosti „kandidát věd“ (zkratka této hodnosti je CSc., a že různým důležitým vědeckým pracovníkům bylo možné udělovat hodnosti doktorů věd (zkratka pro tuto hodnost je DrSc.. Pro výše uvedené tituly a hodnosti, jak nynější nebo dřívější doby, platí, že se uvádí za jménem nositele.
- „Magistr“, kterým lze nabýt úspěšným zakončením magisterského studijního programu vysoké školy z oboru umění (zkratka titulu MgA.) a ve zbylých oblastech (zkratka titulu tohoto titulu je Mgr.). Uvádí se před jménem nositele.
- „Docent“ (zkratka tohoto titulu je doc.), který lze získat působením ve vedení vysoké školy a habilitace. Uvádí se před jménem.
- „Profesor“ (zkratka tohoto titulu je prof.), který lze získat působením ve vedení vysoké školy. Je navazujícím jmenovacím řízením po získání titulu „docent“ a je tím nejvyšším možným dosažitelným titulem. Uvádí se před jménem.
- „Rektor“ nebo jinak „Vaše magnificence“, „děkan“ nebo jinak „spectabilis“, nebo „promotor“ nebo jinak „honorabilis“ se uvádí ve výjimečných nevšedních situacích, kterými jsou imatrikulace a promoce.

Po skončení druhé světové války se situace ohledně akademických titulů často obměňovala a z tohoto důvodu absolventi podobných potřebných ocenění mohou disponovat s jinými zastaralými tituly.

Zkratky titulů slouží spolu s uváděním a představování vlastních jmen. Pokud má akademicky vzdělaná osoba získáno více titulů, pak při jejím oslovení volíme nejvyšší dosažený titul a ne všechny. K písemné formě uvádění vlastního jména se píšou všechny dosažené tituly. Pokud držitelem titulu je žena, pak se titul převádí na ženský rod. Vedle titulů akademických existují tituly společenské, církevní a šlechtické.²³

²³ ŠŤASTNÝ, Václav. *Malá encyklopedie o titulech*. Praha, 2002, s. 67-69.

2.5 Oblékání

Oblečení má svou důležitou úlohu ve vytváření prvního dojmu o člověku. I v oblékání existují jistá obecně platná pravidla. Těmito zásady jsou:

- , že oděv by měl být zvolen vhodně dle dané příležitosti;
- , že oděv by měl být zvolen vhodně dle tělesných proporcí člověka;
- , že oděv by měl být přizpůsoben klimatickým podmínkám;
- , že oděv by měl být přizpůsoben činnosti, kterou člověk bude realizovat a prostředí, ve kterém bude pobývat;
- , že oděv by měl být čistý a upravený.

Odívání bych kategorizovala na část společenskou a část soukromou. V domácnosti a jistých soukromých akcích nebo aktivitách se nepřikládá tak velký důraz na estetičnost a prezentaci oděvu, ale spíše na jeho funkčnost a pohodlnost. Pokud se naopak jedná o firemní *meeting* (setkání, schůze), důležitý pracovní pohovor nebo jinou společenskou událost, jako třeba svatba nebo pohřeb, tak je rozhodujícím a převažujícím faktorem volby oblečení efektivnost.

Čisté oblečení je jedním z primárních předpokladů náležitého odívání ve společnosti. Stejně tak jako oblečení děravé, které do společnosti nepatří.

Některé oděvy mají svůj specifický charakter a nazývají se uniformy. Uniformy patří především k profesní činnosti nebo nějakému spolkovému či sportovnímu klubu. Tento druh oblečení je specifickým tím, že je, do jisté míry, pro všechny z dané skupiny stejný. Řádným příkladem profesní uniformy je oděv stanovený pro policejní orgán nebo soudní řízení a kategorizuje se opět podle hodnostního postavení v oboru.²⁴

Dalším důležitým faktorem pro rozlišení a specifikaci odívání je pohlaví.

Ke správnému oblečení se váže účes a celkově upravený zevnějšek člověka a hygiena, jako jsou upravené nehty, šperky, u žen líčení apod. Vše zvoleno s mírou a střídmostí. V neposlední řadě je pro šatník směrodatný vybraný a osobitý vkus každého jedince.

2.5.1 Oblékání ve škole

Ve školách a na akademické půdě platí stejná základní doporučená pravidla odívání, jimiž jsou čistota, střídmost, vhodnost a styl. Žák nebo žákyně, resp. student nebo studentka, během školního působení prochází nejdůležitějšími vývojovými fází, které

²⁴ SMEJKAL, SCHELOVÁ BACHRACHOVÁ, Vladimír, Hana. *Lexikon společenského chování*. Praha, 2011, s. 127-128.

určují osobnost každého. V mateřských školách a na prvním stupni základních škol lze vyzorovat, že děti velmi často napodobují a chtějí přesně to, co má někdo jiný. Ve školách a mezi nejmladšími žáky základní školy nacházíme v odívání rozmanitost, pestrost a různost barev. Objevují se zde velmi často potisky fiktivních animovaných postav. Na základní škole a především na střední škole, kdy jedinec prochází pubertou a dospíváním se jeho osobnost nejvíce promítá právě do jeho zevnějšku, tedy převážně do stylu a volby oblékání.²⁵

Při této deskripci mě napadá francouzský antropolog *Pierre Bourdieu* (1930 – 2002) a jeho teorie habitus, která se v jedné části zabývá sociálním orientačním smyslem. *Bourdieuovo* koncept sestává z toho, že habitus člověka se vyvíjí po celý jeho život, počínaje narozením člověka a končící jeho smrtí. Právě habitus dává člověku jeho orientační smysl ve společnosti, tím je myšleno, k čemu a kam se člověk sám přiřadí. Tedy kde je jeho místo pro život (bydlení), jaký je jeho vkus oblékání nebo bytového zřízení, jaká je jeho životospráva, jaká je volba lidí, kterými obklopuje a v neposlední řadě jeho vzdělání.

Je velmi pravděpodobné, že na středoevropských soukromých školách všeho druhu je na prestiž kladen větší důraz a je jí věnována i větší pozornost. V oblékání žáků/žákyň nebo studentů/studentek soukromých škol a univerzit se nachází větší rozmanitost módních značek než na školách a univerzitách státních. To neplatí pouze pro odívání ale i třeba pro elektronická zařízení nebo automobily, které děti a dospělí vlastní. Pokládám si otázku, v jakém typu školní instituce lze nalézt více závistivých pocitů a činů? Z porovnání soukromých a státních škol předpokládám, že v soukromých školních institucích vlastní větší část populace například drahý mobilní telefon a jiné výhradnosti, než na školách státních. Z toho plyne, že je to pravděpodobnější předpoklad všednosti vlastnictví mimořádných movitých věcí soukromých škol. Důvod ale nemusí vždy být peněžní nadbytek, ale i touha překonat nebo vyrovnat se viditelnému standartu, a to i za cenu toho, že to neodpovídá finančnímu stavu osoby. Touha po cítění jisté familiárnosti a překonání tak pocitu závisti jsou dalšími možnými důvody. Naopak na školách státních nalezneme větší sociální diferencovanost, která dává větší prostor pro údiv exkluzivních věcí a hranice sociálního standartu je tak posunuta na jinou úroveň. Je zřejmé, že chťič novodobých módních věcí je zde také ve

²⁵ SMEJKAL, SCHELOVÁ BACHRACHOVÁ, Vladimír, Hana. *Lexikon společenského chování*. Praha, 2011, s. 153-154

velké míře, ale uvědomění si jedince, do jaké sociální skupiny patří, může jeho chtění potlačit a pomoci vyrovnat se s tím po jeho vnitřní psychické stránce. Závist, po tomto procesu ani tak nemusí zmizet, ale spíše se přemění na nějaký těžce dosažitelný cíl, nebo dokonce i motivaci.

Existují dále školy s individuálním pevným školním řádem, který upravuje, povinnost oblékat si uniformy. Řádným prototypem je Asie, Velká Británie nebo Amerika.

Naopak, školní uniformy nejsou pro Českou republiku, Německo ani Rakousko typické a vyskytují se zřídka. V těchto zemích je to většinou záležitost soukromých škol a soukromých univerzit. V roce 2012 první česká státní základní škola Základní škola Františky Plamínkové v Praze zavedla uniformy pro první třídy prvního stupně.

Názory na zavedení školních uniforem se čestí psychologové, politici ani rodiče nemohou shodnout. Jsou zde postoje, které zastávají strany, že uniformy předcházejí šikaně a diskriminaci. Pak zde stojí druhý postoj, který se přiklání k názoru, že jednotné oblečení potlačuje identitu osoby.²⁶

Pokud ale nejde o školy, které mají uniformy zavedené, tak záleží vždy na osobní zodpovědnosti a na zodpovědnosti jeho rodičů, kde směrodatným faktorem je pohodlnost a efektivnost.²⁷

Moje celková reflexe tématu školského stejnokroje je taková, že pokud by uniformy měly předcházet šikaně a třídní diskriminaci, potom by univerzalita a stejnost nesměla končit u oblečení, ale týkat se i elektronických zařízení (mobilních telefonů, mp3 přehrávačů, fotoaparátů apod.), šperků, obuvi a dokonce i spodního prádla. Tedy, že detail může být někdy stejně důležitý, ba dokonce i důležitější než celek. Můj přístup je zde tedy více atomistický, nežli holistický.

2.6 Akademické prostředí a jeho etiketa

Akademickou půdou se rozumí prostor vysokých škol a univerzit, kde platí příslušná pravidla a řád. V akademické oblasti je nepřípustný jakýkoliv vliv politických stran. Dříve bylo dokonce přísně nepřípustné, aby do řízení akademické obce zasahovala

²⁶ DLOUHÁ, Petra. *První státní škola zavádí povinné uniformy! Co si o tom myslíte?* [online], 2012- [vid. 2016-05-01]. Dostupné z: <http://www.penize.cz/spotrebitel/241214-prvni-statni-zavadi-povinne-uniformy!-co-si-o-tom-myslite>

²⁷ SMEJKAL, SCHELOVÁ BACHRACHOVÁ, Vladimír, Hana. *Lexikon společenského chování*. Praha, 2011, s. 127-128.

státní správa, jelikož zde fungovala a vládla široká akademická vlastní samospráva, která disponovala i vlastním soudnictvím vedeno univerzitním rektorem. Tento psaný zákaz již neplatí od dob josefínských reforem (18. století), ale do jisté míry zůstal jistou nezákonnou platností až do dnes. Různé dodatky, a celkovou konfiguraci pravidel, si může přizpůsobovat školní nebo akademická instituce sama.

„Aby se člověk něčemu naučil, toho dbá škola v nejširším slova smyslu (nižší, střední i vysoká): škola dává základ všeho vědění a všech dovedností, které potom životní zkušenost může doplňovat: - a školou slušného chování a náležitého obcování s lidmi jest nejprve výchovna rodinná, které v první řadě přísluší vypěstovati jako jeho základ vzdělání, srdce, dobrotu a blahovůli vůči bližnímu.“²⁸

Co je eticky přípustné a co naopak nikoli udává školní řád, výchova člověka, vůle osobní stejně jako vůle vedení škol. Student/studentka není otrokem školy, školní řád není vojenským řádem. Ovšem každý kdo se rozhodne studovat, by měl disponovat poslušností vůči nadřízeným školy. Pokud student potká profesora nebo jiného nadřízeného školy mimo akademickou půdu, tak by student neměl opomenout pozdravit ho. Když profesor požádá studenta o laskavost nebo se mu naskytnou nějaké peripetie, s kterými si podřízený ví rady, měl by profesorovi vyhovět a pomoci mu. Vše ale s určitým taktem a společenskou vhodností. Pokud je student tázán nebo vede jiný rétorický projev, měl by vždy mluvit spisovným jazykem zřetelně a jasně. Naopak posmívání nebo hlasité výkřiky, vulgární výrazy, říhnutí, hvízdání na akademickou půdu nepatří. Mimické projevy jako úšklebek ústy do strany, zívání bez zakrytých úst dlaní, pozvednuté obočí, přivírání nebo protáčení očí, dlouhodobě otevřená ústa apod. bych nezařadila do vyhovujícího kodexu etikety školní oblasti nebo akademické půdy. Student by se měl vyhnout žalování a udavačství méně podstatných věcí, ovšem neměl by opomíjet upřímností a pravdou, zvláště v případě jeli tázán akademicky výše postavenou osobou.

Příchody by měly být včasné, platící pro všechny akademické příslušníky. Při pozdním příchodu je patřičností se omluvit, a popřípadě podat náležitý důvod.

Stejně jako ve společnosti se má dbát správného držení těla, tak podobně se ho má dbát i ve škole. Tedy zbrklé nečekané pohyby, podpírání nohou, ležení, pokládání hlavy nebo činnosti jako kousání nehtů, spaní, líbání a podobné intimnosti do školy nepatří.

²⁸ MĚSTECKÝ, J. H., *Student ve společnosti a mezi lidmi vůbec*. Praha, 1939, s. 5.

Opisováním a napovídáním student brání jeho a ostatních náležitému duševnímu vývoji a nepřísluší mravnému školnímu řádu. Střízlivost je patřičností, nikoli být pod vlivem lihovin nebo jiných omamných látek.

Akademické prostory jsou budovy škol, pod které spadají sekretariáty, učebny, posluchárny, laboratoře, informační centra, menzy ale i knihovny a další. V knihovnách je doporučující střídmost poutání pozornosti, chovat se tiše, tak abych nerušil ostatní při jejich činnosti. Zajisté není mravné, aby student ničil školní majetek, ba dokonce je si vědom nějaké vady v akademickém prostoru, měl by na ni patřičně upozornit. Udržování pořádku a základní lidské hygieny je pravděpodobné.²⁹

2.6.1 Co lze v akademickém prostředí vyzorovat?

„Člověk v životě uplatňuje se dvojí stránkou: vniternou a vnější. Stránku vniternou tvoří jeho vědění a vzdělání, stránku vnější jeho mravy a způsoby, kterými se jeho vědění a vzdělání projevuje.“³⁰

Největší vliv na charakter člověka mají jeho rodiče (popřípadě pěstouni), rodina, přátelé a ostatní, s kterými je osoba v pravidelném kontaktu. Ve škole se tráví podstatná část lidského života, přičemž vedení školy má nepodcenitelný vliv v utváření osobnosti žáka či studenta. Někdy tento fakt rodiče, nebo dokonce samotní žáci či studenti, opomíjí a zapomínají. Podobný (spíše menší) vliv má i prostředí, ve kterém člověk pobývá, a tedy školní a akademické prostředí (rozhodneme-li účastníkem vysoké školy).

Co vše je možné v akademickém prostředí vyzorovat jsou skutečnosti různé povahy, ke kterým jsem došla vlastním badáním a pozorováním. Došla jsem k poznatkům, že v akademickém prostředí lze vyzorovat následující:

- celková uspořádanost a slušnost jednání;
- rozdílnost národnostního a kulturního chování – s tím související rasismus a diskriminace;
- způsob přijetí a respektování cizích národních mentalit nebo jiného pohlaví;
- dochvilnost;
- rozsah respektu a dodržování školního řádu;
- porušování akademických pravidel – jakým způsobem a jak často;
- míra šikany;
- jak se projevuje společenská významnost;

²⁹ MĚSTECKÝ, J. H., *Student ve společnosti a mezi lidmi vůbec*. Praha, 1939, s. 41-47.

³⁰ MĚSTECKÝ, J. H., *Student ve společnosti a mezi lidmi vůbec*. Praha, 1939, s. 5.

- režim školy – přestávky, délka výuky;
- citové vazby a sympatie – mezi spolužáky, akademickými vedoucími, studentem a akademicky významnějším;
- proxemika – osobní zóny;
- psychické rozpoložení a celková nálada jedince;
- inteligence jedince – na základě obsahu projevu jedince;
- povaha a záliby jedince - i z oblékání či účesu;
- zda je jedinec příslušníkem nějaké společenské skupiny – z odívání či účesu;
- sexuální orientaci – většinou pokud člověk disponuje dostatečným množstvím empatie;
- existenční situaci jedince a jeho finanční situace – z telefonu, oblečení, nebo účasti různých placených akademických událostí či studie v zahraničí;
- úcta k jídlu a jídelní rituály;
- akademické klima (např.: atmosféra církevních škol může být poněkud úzkostlivá);
- a další.

Člověk je bytostí disponujícím vlastním svědomím, proto měl by vždy jednat podle jeho nejlepšího vědomí, myšlenek, zvyky a návyky. A to platí vždy a všude, nejen pro akademickou půdu.

2.7 Německo – charakterové vlastnosti

Němci oplývají hrdostí vůči německým hospodářským úspěchům. Úcta, preciznost, kázeň a striktní dodržování pravidel či zákona je pro německý národ typickým. Řídícím faktorem jsou pro ně fakta a podložené ověřené údaje. Jsou úseční, sebevědomí a struční. Neplývají informacemi a jejich rozhodnutí bývají radikální a absolutní. Mají téměř dokonalou přípravu. Formální záležitosti dělají s výrazným předstihem a jsou dochvilní. Předem daná struktura má velkou roli při jednání s německým národem. Předvídavost a připravenost. Němci dávají přednost již fungujícímu systému, tedy jistotě, nežli spontánnosti a kreativitě. Je kladen důraz na dodržování předpisů a norem.

Německé chování a vystupování je relativně seriózní, čestné a upřímné. Snaha dodržení kodexu etikety neboli *knigge*.³¹

2.7.1 *Knigge – nejen jméno, ale důležitá německá etiketa*

Knigge je jméno německého šlechtice, který bojoval za práva nižších společenských vrstev. Prostřednictvím tohoto šlechtice nezůstal význam pouze u jména, ale stal se z něj významný pojem německé etikety, jehož význam znají i děti školou povinni.

Adolf Freiherr Knigge se narodil 16. 10. 1752 v Bredenbeck v Hannoveru a zemřel 6. 5. 1796 v Brémách. Po vzdělání jako Hofmeister studoval *Knigge* v letech 1769 až 1772 práva v Göttingenu. V roce 1772 byl najat do povolání Hofjunkera v Kasselu- V roce 1777 byl weimarscher Chamberlain. Jeho práce pro Ilumináty (1780 – 1784) a jeho nasazení pro realizaci lidských práv mělo za důsledek jeho žití v nejistých ekonomických podmínkách a později vedlo k úplné ztrátě jeho majetku a s tím spojené výsady nebo privilegia, která měl jakožto malý šlechtic. Patroni aristokracie, kteří ho do té doby podporovali, zjistili jeho nasazení pro práva nižších vrstev a nutili ho, aby se přizpůsobil občanským formám života. Nemohli pochopit proč, jakožto šlechtic bojuje za práva nižších vrstev. Teprve v roce 1970, v té době již těžce nemocný *Knigge*, který v té době pracuje jako hejtman a Scholard³² z Brem, má tu možnost žít svobodný život bez existenčních finančních starostí.³³

Nejnámější *Kniggeovo* dílo je kniha *Über den Umgang mit Mensch* (O jednání s lidmi). Mnozí lidé tuto knihu též nazývají *Kompas života*. Tato kniha nepopisuje etiketu jako takovou, ale zabývá se slušným chováním vůbec. Klade důraz na různé malichernosti v chování člověka, a to zvláště při jednání s jinými lidmi, jimiž je třeba takt a ohleduplnost.

Knigge v sobě obsahuje vícero významů:

- jméno šlechtice;

³¹ RÝZNAR, Ladislav. *Společenský protokol v různých kulturách aneb místní zvyklosti důležité pro pracovní kontakty*. Kunovice, 2008, s. 32-33.

³² Scholard = vedoucí nebo jinak hlava akademie nebo vysokoškolské instituce. Termín pochází z antických filozofických škol. Titul Scholard byl zvolen pro celý život člověka.

³³ FREMDE ARBEITSCHULKULTUREN, *Vergesst den Kultur-Knigge!* [online].Kulture.de, 2013-06-05, [vid. 2016-05-04]. Dostupné: www.spiegel.de/karriere/ausland/andere-laendere-sitten-vergesst-den-kultur-knigge-a-903110.html

- knižní název;
- pojem doporučující správného chování a jednání ve společnosti a mezi lidmi vůbec.

Z toho plyne, že v Německu nepoužívají pojem *die Etikette* (přeloženo do českého jazyka jako *etiketa*), ale místo toho právě slovo *knigge*, které má stejné charakteristické vlastnosti významu jako pojem *etiketa*.

Nejdůležitější témata, kterými se *Knigge* ve svém díle *Über den Umgang mit Mensch* zabývá, jsou rozděleny do tří dílů obsahující mnoho kapitol a já se o pár z nich zmíním. V první díl první kapitoly jeho kniha popisuje obecné poznatky a pokroky v chování a jednání s jinými lidmi a podává rady jako například: „Buď spolehlivý, pořádný, pracovitý!“ nebo „Dodržuj dané slovo a buď pravdivý!“

V dalším díle mimo jiné nezapomněl opomenout jak důležité je umět respektovat sám sebe a přístup k člověku sobě samému. Jinými slovy pokud člověk nemá respekt k sobě samému, je pro něj poněkud obtížné respektovat a akceptovat jiné osoby. Také zde tvrdí, že člověk má být sám sobě příjemným společníkem, poněvadž i toto se odráží na našem chování vůči jiným osobám.

V téže díle své knihy se *Knigge* dále zabývá:

- jednáním s lidmi různých věkových kategorií;
- jednáním mezi rodiči, dětmi a krevními příbuznými;
- jednáním mezi manželi;
- jednáním mezi zamilovanými;
- jednáním mezi přáteli;
- chováním mezi „pánem a sluhou“;
- přístupem do ženského pokoje;
- chováním mezi „hospodským a hostem“;
- a další.

Ve třetím díle se zabývá popisem chování v přístupu s lidmi s různými dispozicemi a rozdílným „srdcem“, jako například: s precitlivělými lidmi nebo přehnaně odvážnými jako protiklad hrdošti, nebo mimo jiné s přístupem s hloupými, psychicky slabými, přehnaně srdečnými nebo též lehce důvěřivými lidmi.

Ve stejném díle jeho knihy dále popisuje, mimo jiné, jednání s učiteli a umělci, jednání s „menšinou“, přístup ke zvířatům nebo vlivem mezi spisovatelem a čtenářem a jiné.

Z toho plyne závěr a fakt, že německá etiketa vychází právě z díla *Über den Umgang mit Mensch* a pojem *knigge* je v Německu stejně hodnotným synonymem pojmu *die Etikette*. To platí nejen pro společenské situace ale i pro školní a akademickou etiketu.

34

2.8 Rakousko – charakterové vlastnosti

Chování Rakušanů je formální a vedeno v přátelské přirozené atmosféře. V osobním styku, který upřednostňují, panuje příjemné, uvolněné a nevtíravé jednání a vystupování. Dochvilnost a přesnost považují za samozřejmost nejen jimi vlastní ale i jiných národů. Při větších formálních projevech už Rakušani neoplývají nadprůměrně snadnou probíhající prezentací, ale naopak jsou upjatější. Rakouské jednání není zbrklé a nerozvážné, ale promyšlené a praktické, možná až lehce domýšlivé. Rakouský národ je specifický určitou ležérností a pohodlností, což má za důsledek to, že někdy může působit povaha rakouského národa až laxním přístupem. Pozvolné jednání Rakušanů vedoucí k mylnému předpokladu lhostejnosti, lze správně nahradit metaforou „Jednou řež, dvakrát měř!“, z kterého v návaznosti jejich chování vyvozuje.

Rakouský osobní život je spořádaný a stereotypní. Skvěle ovládají spolehlivost, noblesní a explicitní chování, a etiketu obecně.

2.8.1 Proč etiketa nebo etika, nikoli náboženství?

Ke správnému chování slušnosti, nebo jinak etiky při jednání s jinou osobou je důležité vlastnit empatii, respekt a akceptovat osobu, s kterou jednáme. A právě tyto lidské hodnoty jsou hlavním tématem religionistiky.

Rakousko je jednou ze zemí, která výrazně pomáhá utečencům. A právě přibývající migrace zapříčinila, že se Rakousko stalo zemí, kde se vyskytuje více náboženských kultur a různých kulturních zvyků a rozmanitostí.

Dále v Rakousku stále přibývá více lidí, kteří z různých důvodů vystupují z církve, a naopak klesá nárůst lidí, kteří se o církve zajímají. Právě tyto skutečnosti se staly

³⁴ KNIGGE, Adolph Freiherr von, *Adolph Friedrich Ludwig, Freiherr von Knigge* [online]. [vid. 2016- 5- 17]. Dostupné: www.zeno.org/Literature/M/Knigge,+Adolph+Freiherr+von

podmětem a důvodem, že spousta škol v Rakousku již nahradila předmět náboženství předmětem etiky. Samozřejmě ne na všech školách, ale dle individuálních krajských potřeb. V praxi toto znamená, že na malých vesnicích se dále více vyučuje předmět náboženství a více se zde dodržují náboženské zvyklosti. Naopak v městské aglomeraci se tento předmět nahradil předmětem etiky. Také z důvodu stále se snižujícího počtu věřících a zájmu o náboženství jako takové, se stále více začíná na rakouských školách upřednostňovat předmět etiky. Dříve bylo na rakouských školách zvyklostí společná ranní modlitba. Tento zvyk je již téměř vymýcen.

Ve školním roce 1997/1998 zavedlo v Rakousku osm středních škol takzvané etické třídy jako „pilotní školy“ pro ty studenty, kteří z různých důvodů nechtěli předmět náboženství navštěvovat. Mezitím se k této vzdělávací alternativě připojilo více než sto dalších škol. Tímto krokem byl počat nový vzdělávací proud v Rakousku. V jiných sousedních evropských zemích se předmět etiky vyučoval již delší dobu. Od počátku sedmdesátých let zavedly všechny oblasti Německa předmět *Ethik*, který byl jen různě přejmenován nebo označován, ale obsah vyučovací látky byl pořád stejný jako v předmětu *Ethik*. Etika jako náhrada za náboženskou výuku vedla v devadesátých letech ke skutečnosti, že bylo v Rakousku stále více diskutovaným tématem krize náboženské a etické výchovy ve školách. Tato diskuze na dvou různých úrovních nakonec přispěla k zavedení etiky, jakožto školního experimentu. Nejprve vznikaly ze strany náboženské výchovy a kostelů obavy, jak se vypořádat s rostoucími počty žáků, kteří se odhlašovali z předmětu náboženské výchovy nebo o něj nejevili nejmenší zájem. Za druhé požadovalo liberální fórum veřejné a jasnější oddělení etické výchovy od své doposud silné náboženské vazby s odvoláním na rychle se měnící situaci v sociálně náboženské a ideologické společnosti.³⁵

³⁵ FIECHTER-ALBER, Elmar. *Welche ethik in der schule?* Mainz, 2004, s. 19; v původním znění: „*Ethisch-religiöse Erziehung und Bildung in der Krise Im Schuljahr 1997/1998 führten in Österreich acht höhere Schulen den so genannten Ethikunterricht“ als Schulversuch für jene Schülerinnen und Schüler ein, die aus welchen Gründen auch immer an keinem konfessionellen Religionsunterricht teilnehmen. Inzwischen haben sich dieser Bildungsalternative über 100 weitere Schulen angeschlossen. Mit diesem Schritt wurde schulisches Neuland betreten In vielen anderen europäischen Nachbarländern gehört ein Ethikunterricht seit langem bereits fest verankert zum Regelschulwesen. Seit den frühen siebziger Jahren führten z. B. alle Bundesländer in Deutschland mit verschiedenen Bezeichnungen Ethik als Ersatz für*

V naší plurální společnosti by měli být nabídnuty orientační možnosti zvláště těm žákům, kteří se nemůžou nebo nechtějí účastnit náboženské výuky, aby mohli rozvíjet své hodnotné představy stejně tak jako umět rozumně nebo uznale posuzovat nebo kritizovat a hlavně jednat s ostatními.

Předmět etika nabízí studentům tu možnost rozvíjet své vlastní hodnoty a umět rozumně posuzovat a jednat. Toto je možné uskutečnit jen prostřednictvím znalostí a uměním zhodnotit společenské normy a hodnoty. V širším slova smyslu mají základní principy různých náboženství, filozofické postoje a politické hodnoty dopad na jednotlivce a jeho společenský život s ostatními.³⁶

den Religionsunterricht ein Dass der Ethikunterricht Mitte der 90er Jahre in Österreich verstärkt diskutiert wurde, ist auf eine Krise der religiös-ethischen Erziehung und Bildung innerhalb der Schule zurückzuführen. Die Diskussion dieser Krise auf zwei verschiedenen Ebenen trug letztendlich zur Einführung des Schulversuches Ethik bei. Erstens war man auf Seiten der Religionspädagogik und der Kirchen als Trägerinnen des konfessionellen Religionsunterrichts auf der Suche nach Umgangsformen mit den steigenden Abmeldezahlen vom Religionsunterricht. Zweitens forderte das Liberale Forum öffentlich eine deutlichere Loslösung öffentlich ethischer Erziehung von ihrer bis dahin stark konfessionellen Bindung und begründete dies mit der sich stark verändernden sozioreligiösen und weltanschaulichen Gesellschaftssituation.

Welche Ethik in der Schule

³⁶GÖLLNER, Manfred. *Die Bildungs- und Lehraufgaben des Ethikunterrichts in Europa im Vergleich*, Münster, 2001, s. 35-36; v původním znění: In unserer pluralistischen Gesellschaft sollen den SchülerInnen insbesondere auch jenen, die am Religionsunterricht nicht teilnehmen Orientierungsmöglichkeiten geboten werden, um eigene Wertvorstellungen zu entwickeln, sowie werteinsichtig zu urteilen und zu handeln. (vgl Bezug zu s 2 SchoG) Der Ethikunterricht bietet dem Schüler die Möglichkeit, eigene Wertvorstellungen zu entwickeln sowie werteinsichtig zu urteilen und zu handeln. Dies geschieht durch die Vermittlung von Wissen und die Reflexion

gesellschaftlicher Normen und Werte

Grundhaltungen verschiedener Religionen und philosophischer Ansätze politischer Werte im weiteren Sinn im Einfluß auf das Individuum und im Zusammenleben mit den anderen.

Als Ziele des Ethikunterrichts werden im Lehrplan die Entwicklung von Wertvorstellungen und werteinsichtiges Urteilen und Handeln zur Orientierungshilfe für die Schüler genannt. Wissen und Reflexion von Werten und Religionen und philosophischer Ansätze sowie politischer Werte sollen den Schülern vermittelt werden. Die sehr knapp gehaltenen Bildungs- und Lehraufgaben lassen eine eindeutige Zuordnung zu einem der drei Ansätze

Rozvoj jednotných představ a cenově uznalé posuzování a jednání jako cíle vyučování předmětu etiky jsou nazývány v učebním plánu jako orientační pomoc pro žáky.

1)Vědomí a úvaha, rozjímání o hodnotách nebo také významu náboženství a 2)filozofického postoje, stejně jako 3)politické hodnoty, by měly žákům v tomto předmětu zprostředkovány. A však stručné obsahy vzdělávacích a učebních osnov sotva umožní jednoznačné přiřazení jednoho z těchto tří přístupů. A však bude-li také řeč o politických hodnotách, které by se v tomto měly odrážet, teprve pak se můžeme domnívat, že hovoříme o eticko-reflexivní orientaci.

kaum zu. Da jedoch von Religion und Philosophie als Bezugswissenschaften ausgegangen wird und auch von politischen Werten die Rede ist, die reflektiert werden sollen, darf am ehesten noch eine ethisch-reflexive Orientierung vermutet werden.

3 Praktická část

V této praktické části vycházím z mnou provedeného výzkumu, zúčastněného pozorování a strukturovaných rozhovorů.

3.1 Výzkum

V praktické části mé bakalářské práce se zaměřím strukturu etikety v mateřských školách České republiky a Rakouska, základních školách Německa a Rakouska a vysoké školy v rakouském Salzburgu.

Mým základem studií komparace etikety ve školách a na akademické půdě bylo studium seznamu použité literatury, dále výzkum pomocí zúčastněného pozorování (zúčastněné pozorování je specifické pro terénní výzkum antropologie) a strukturovaný rozhovor.

3.1.1 *Der Kindergarten in Altenberg (mateřská škola v Altenbergu)*

Pro svůj výzkum mé bakalářské práce jsem si jako první zvolila etiketu v mateřských školách. Důvodem je, že považuji předškolní část života jedince za nejdůležitější období pro vytváření osobnosti člověka. Ze zvyků, návyků, respektu a úcty, kterou v dětství získáme a osvojíme si, často nevědomky, čerpáme po zbytek celého života.

Můj výzkum jsem započala dne 3. března 2016 v mateřské škole v oblasti horního Rakouska v Altenbergu dne, kde jsem strávila celý vyučovací den. Altenberg je menší město (*der Ort*), ve kterém žije kolem 4 000 obyvatel.

Mateřská škola v Altenbergu je krásná nová budova, ve které se nachází i dětské jesle (*die Krabbelstube*), které jsou určeny pro děti od 1 do 3 věku.

Do mateřské školy dochází pravidelně 202 dětí od 3 do 6 let věku- rozděleny do 8 tříd po 23 dětí a 1 třídy s 18 dětmi.

První zásadní rozdíl, který jsem hned z počátku vypožorovala, byl, že děti do školky s největším podílem přiváží školní autobusy (*der Schulbus*). Rodiče doprovodí děti na autobusovou zastávku, počkají na příjezd autobusu, do kterého už dítě nastupuje samo. Na školní autobusové zastávce pak čeká na příjezd autobusu pracovnice školy (může být i pracovník, ale v mateřských školách je 98% obsazení zaměstnanců ženského pohlaví), které dovede děti do třídy, aby nešly samy. Tento školní způsob dopravy v Rakousku funguje v převážné míře a je běžností. Z toho plyne, že kontakt mezi rodiči a vedením mateřské školy je zde velmi řídký. Tento způsob školní dopravy je typickým

pro Rakousko, nikoliv pro Německo. Absenci dítěte stačí ohlásit textovou zprávou vedení mateřské školy. V každé třídě je paní učitelka (*die Pädagogin*) a pomocnice (*die Hilferin*).

Děti mne, jako neznámou osobu, buď nezdraví vůbec nebo pozdravem „Hallo!“ („Ahoj!“). Způsob pozdrav dětí vedoucí školy je stejný jako u mne. Důležitou skutečnost, kterou zaznamenávám, je, že paní učitelku, pomocnici i dokonce ředitelku školy oslovují buď „Tante + vlastním jménem“ nebo jen vlastním jménem. Tedy jim říkají a oslovují je „teto“ nikoli „paní učitelko“/„paní ředitelko“ („Frau Lehrerin“/„Frau Direktorin“). Musím uznat, že i přes tuto jistou neformálnost, ale ve třídě panuje uvolněná atmosféra.

Před vstupem do jednotlivých tříd je šatna pro děti, kde má každý své místo, které se pozná podle příslušné fotografie dítěte

Struktura školního dne je dána dle opakujícího se týdenního plánu, který je stanoven po celý školní rok – den cvičení (*der Turnentag*), den vaření (*der Kochentag*), den v přírodě (*der Waldtag*), den školní přípravy (*der Schulvorbereitung*), který je určen pro předškoláky a volným dnem je vždy pátek. Přes fakt, že zde fungují předem daný denní plán, ale ve třídě panuje jistá svévolnost.

Mateřská škola je otevřena od 7:00 do 16:00 hodin (v pátek do 14:00 hodin). Možný vstup dítěte je do 8:30 a první možný výstup je od 11:30 do 12:30 hodin. Pokud dítě zůstane v mateřské škole, po 12:30 hodin musí být přihlášeno k obědu, který se dováží z jídelny místní základní školy (*die Volksschule*) a není povinen. V této mateřské škole se nevaří a svačiny si děti nosí vlastní. V čase svačiny, který je vyhrazen pro všechny stejný, panuje lehký neklid způsobený tím, že dítě může vstát od stolu kdykoliv se mu zachce.

Docházka do mateřské školky je dobrovolná a závislá na rozhodnutí rodičů (popřípadě svěřenců) dítěte. Povinná je pouze docházka v předškolním věku dítěte (5 let věku dítěte), tedy nástup do mateřské školy je v Rakousku povinen jeden rok před vstupem na základní školu. To neplatí ale pro německou zemi, kde jsou děti povinni docházet do školky již 3 roky před vstupem na základní školu a ještě k tomu je tato povinná školní docházka zpoplatněná.

Mateřská školka v Altenbergu spadá pod vedení fary a úřední postavou je zde tedy farář. V každé třídě visí na zdi kříž a to platí v Rakousku nejen pro církevní školy, ale i pro školy státní a většinou i soukromé. O svátcích chodí děti spolu s jejich nadřízenými do kostela a modlí se tam.

3.1.2 Mateřská škola Svatá Maří

Pokračování mého výzkumu probíhalo dne 16. března 2016 na Základní a Mateřské škole Svatá Maří, kde jsem získala náležité informace prostřednictvím vlastním pozorováním a rozsáhlým dialogem s paní Bc. Jaroslavou Bednářovou. V obci Svaté Maří žije kolem 500 obyvatel. Mateřská škola Svatá Maří je tvořena jednou malotřídkou 25 dětí a má prostory spojené se Základní školou Svatá Maří. Mateřská škola je určena pro děti od 2 do 7 let věku. Možný vstup do mateřské školy je již od 6:00 hodin.

Vliv mateřské školy je zde brán jako doplnění rodinné výchovy. Vliv vedoucího školy na dítě se někdy podceňuje, i přesto, že není zcela malý.

Děti přivádí jejich rodiče nebo jiní rodinní příslušníci. To je velký rozdíl mezi mateřskou školou v Rakousku, kde je kontakt mezi rodinou a paní učitelkou z největší části písemný, nežli osobní.

Propojení mateřské a základní školy je výbornou prevencí šikany, kdy starší žáci jsou pro předškolní děti vzorem. Dále je to pomocníkem pro snadnější integraci a odstranění jistých psychických barikád.

Ve školce Svatá Maří se nachází patřičná kázeň, kterou je možné vyzorovat už jen v samotném pozdravu a oslovení, jímž je běžné „Dobrý den paní učitelko!“. Mne děti zdraví hned při vstupu do třídy slovy „Dobrý den!“. Celková ukázněnost a slušnost dětí je zde přirozenější charakteristikou nežli u dětí v Rakousku. Třídní pravidla se snaží paní učitelka tvořit společně s dětmi. Environmentální výchova české školky stojí naproti vládnoucí byrokracii rakouské školky.

Určujícím faktorem je rámcově vzdělávací program (RVP), který se zaměřuje na oblasti vzdělání, jimiž jsou:

1. dítě a tělo;
2. dítě a jeho psychika;
3. dítě a ten druhý;
4. dítě a společnost;
5. dítě a společnost.

Pod rámcovým vzdělávacím programem je dále třídní vzdělávací program, který se zabývá fungováním konkrétní třídy.

Struktura dne se zaměřuje na formu hry a prožitku, jelikož prostřednictvím tím se psychika dítěte nejvíce rozvíjí.

Hrnek na pití a ručník pro osušení rukou má zde každé dítě vlastní. V Rakousku a Německu je nošení vlastních ručníků z hygienických důvodů zrušeno.

Každá učitelka, bez ohledu na národnost, by měla mít smysl pro estetičnost a udávat vkus v tom co je hezké a co ne, stejně tak jako podávat náležitý vzor etického jednání.

3.1.3 Strukturovaný rozhovor tématu základní školy v Rakousku a Německu

Dále jsem pro moji bakalářskou práci absolvovala dne 4. dubna rozhovor s 9letou Jennifer Eichmayer, která se v minulém roce 2015 přestěhovala spolu s její matkou z Německa do rakouské oblasti Reichenau im Mühlkreis, kam chodí nyní na základní školu prvního stupně.

Rozhovor se skládal z mnou následujících pokládaných otázek a Jenniferových odpovědí:

1. „Jaká škola je pro Tebe náročnější?“
„I přesto, že v Německu není na školách takový respekt vůči učitelům jako v Rakousku, tak obsah látky a celková výuka je náročnější v Německu.“
2. „Je oslovování a zdravení vyučujících v Rakousku a Německu stejný nebo se liší?“
„Liší – uvedu to na příkladu oslovení a pozdravení paní učitelky. V Německu ji oslovím slovy paní učitelko (*Frau Lehrerin Paul*) a k tomu jejím příjmením. V Rakousku se příjmení vynechává. V Rakousku každé ráno musíme nahlas pozdravit slovy: „Dobré ráno paní učitelko!“ („Guten Morgen Frau Lehrerin!“) a zůstat sedět v lavici. Naopak v Německu jsme museli všichni vstát ze židlí a nahlas pozdravit slovy: „Dobré ráno paní Paul!“ („Guten Morgen Frau Paul!“)
3. „Kde je víc prázdnin?“
„V Německu.“
4. „Kde častěji si během školního roku byla v kostele?“
„Řekla bych, že přibližně stejně.“
5. „Je normálně běžné, že si dáváte ve třídě mezi spolužáky opisovat domácí úkoly?“
„Ne, ani v Německu ani v Rakousku jsem to nepoznala.“

3.1.4 Strukturovaný rozhovor se studentem vysoké školy v Salzburgu

Jako posledním informačním pramen mé bakalářské práce byl 4. května vstup na akademickou půdu přírodovědecké fakulty (*der Naturwissenschaftliche Fakultät*) univerzity *Paris Lodron – Universität Salzburg*, kde mne několik hodin doprovázel student fakulty Kevin Eckmüller. Univerzita v Salzburgu se pyšní velkými uhlazenými prostory, které jsou různě zasazeny do části města Salzburg. Univerzita má kolem 18 000 studentů z toho 30% jsou cizinci. S Kevinem Eckmüllerem jsem provedla krátký strukturovaný rozhovor, který zde uvedu:

1. „Jaký je nejběžnější způsob odevzdání seminární práce – tištěný nebo elektronický?“
„Troufám si říct, že z 90% odevzdání písemných prací (bez ohledu na to o jaký druh práce jde) je elektronické pomocí univerzitního portálu *blackboard learn*. Tištěná verze se spíše používá pro nějaké podklady, ale ne pro odevzdání prací.“
2. „Je běžným univerzitním jevem opisování a podvádění?“
„Není! Samozřejmě, že se to tady na univerzitě v Salzburgu také děje, ale řekl bych, že porušování etického jednání a svědomí jde možné nalézt výjimečně. Už jen z důvodu vyhnutí se trapného pocitu konatele, které se zde jen tak neodstraní.“
3. „Jak v emailu oslovuješ profesora nebo profesorku? Zkus to uvést na příkladu.“
„Vážený pane (*sehr geehrter Herr*) a příslušný titul.“
4. „Jsou studenti dochvilní, popřípadě dovolí si přijít pozdě na výuku? Pokud ano, tak jaký je důsledek pozdního příchodu.“
„Existují zde dva druhy přednášek *Vorlesung* (VO) a *Vorlesung mit Übung* (VU). Přednášky typu VO nemají za podmínku, pro úspěšné splnění kurzu, účast na výuce kurzu. Ale během jeho výuky mohou studenti přicházet a odcházet z hodin bez jakéhokoliv projevu odůvodnění. Ovšem na druhý typ přednášek VU už je stanoviskem pro získání kreditových bodů účast na výuce a možnost dvou absencí, které nemusím zdůvodnit, ale měl bych.“

5. „Mají vliv na kvalitu tvého studia spolužáci z jiné země? Pokud ano, tak jaký?“
„Záleží na člověku, jak moc tento vliv dokáže vnímat a zda vůbec nějaký vliv cizích studentů vnímá. Pro mne je existence odlišných národnostních studentů možností vylepšování a rozvoje cizího jazyka. Většina cizinců, kteří zde studují, oplývají ohromnou vděčností vůči samotné nabídce studie zde, což je příčinou toho, že v jejich vlastenecké zemi možnost studia s sebou nese jisté peripetie. A to i mne vede k tomu, že přehodnocuji míru snadnosti možnosti studovat.“

4 Závěr

„Všechny dobré zásady jsou již napsány. Nyní ještě zbývá je uskutečnit.“ Pascal

Úvod teoretické části definuje etiketu, popisuje co to etiketa je a čím se vymezuje. Dále vyvrací ztotožnění etiky a etikety. Mimo to popisuje a rozvádí určité disciplíny etikety. Vymezila jsem prostor obecným faktorům, které etiketa obnáší. Rozvedla jsem důležitost chování a jednání mezi lidmi. Stanovila pravidla formální a slušné komunikace, která zrcadlí citové a sociální vazby lidí. Prostřednictvím etikety se chtě nechtě lidé konfigurují ve společnosti. Mluvený projev, vzhled zevnějšku reflektuje osobnost člověka.

Hlavním tématem je čím vším se rozumí akademický prostor a jaká je v něm potřeba znalostí správného chování v České republice, Rakousku a Německu.

Vypozorovala jsem, že v Rakousku a Německu je zvýšená potřeba plánování, organizace, systematičnost a dodržování pravidel. V těchto dvou zmíněných zemích vládne striktnost. Oproti České republice, kde sice také existuje jistý řád, ale vedle tohoto řádu se zde často potýkáme se spontánností, která je pro český národ typická. Rakušané a Němci se těžce vypořádávají s improvizací.

Docházím k závěru, že nelze vytvořit nějaké absurdní konkrétnosti správného jednání, které budou vždy a jen správně. Věřím, že každý projev a lidský čin je pod vlivem vědomí etikety. Nelze určit, zda to či ono pravidlo té či jiné etiky je vhodnější a správnější. Etiketu tvoří lidé, čas a místo.

5 Das Resümee

Diese Bachelorarbeit beschreibt die grundlegende Definition der Etikette. Das Ziel dieser Arbeit war es, die Etikette der Schule und der Universität zu beschreiben. Eine weitere große Anstrengung meiner Arbeit ist der Vergleich der Etikette in drei mitteleuropäischen Ländern, nämlich Tschechien, Deutschland und Österreich. Das Weiteren die allgemeine Art dieser Länder.

Im theoretischen Teil versuche ich das grundlegende Konzept von Etikette und Konzepte mit der Etikette zu erklären die auch Faktoren der Umgangsformen beeinflussen.

Im praktischen Teil versuche ich, einem umfassenden Überblick über das akademische Umfeld und Etikette im interkulturellen Vergleich zu geben, die auf der Grundlage meiner Forschungen und Beobachtungen basieren.

6 Resumé

Tato bakalářská práce popisuje základní vymezení etikety. Cílem této bakalářské práce byla deskripce školního a univerzitního správného chování. Další hlavní snahou mojí práce je komparace této etikety ve třech středoevropských zemích, jimiž jsou Česká republika, Německo a Rakousko. Dále také obecný charakter těchto zemí.

V teoretické části se snažím vysvětlit základní pojem etikety a pojmy s ní úzce spjaté. Pozornost mají i její ovlivňující faktory.

V praktické části se snažím podat ucelený pohled na etiketu akademického prostředí v interkulturelním srovnání vycházejícího z mnou provedeného výzkumu. Tento výzkum byl prováděn na základě pozorování a strukturovaného rozhovoru.

7 Seznam použité literatury

7.1 Literatura

1. **DOPITA, Miroslav.** *Pierre Bourdieu o umění, výchově a společnosti.* Olomouc : Univerzita Palackého v Olomouci, 2007. stránky ISBN 978-80-244-1650-2.
2. **ELIAS, Norbert.** *O procesu civilizace.* Praha : Argo, 2006. stránky ISBN 80-7203-838-9.
3. **FIECHTER-ALBER, Elmar.** *Welche Ethik in der Schule?* Mainz : Matthais-Grünewald-Verlag, 2004. stránky ISBN 3-7867-2450-4.
4. **GÖLLNER, Manfred.** *Die Bildungs- und Lehraufgaben des Ethikunterrichts in Europa im Vergleich.* Wien : Münster, 2001. stránky ISBN 3-8258-5784-0.
5. **MĚSTECKÝ, Jan Havel.** *Student ve společnosti a mezi lidmi vůbec.* Praha : Bursík a Kohout, 1939.
6. **HOLMEROVÁ, Iva.** *Minimum akademického bontonu, aneb, Jak neuklouznout nejen na akademické půdě.* Praha : Grada, 2014. stránky ISBN 978-80-247-5427-7.
7. **POLÁKOVÁ, Jenny.** *Lexikon škol, školských, východních a vzdělávacích zařízení v německé jazykové oblasti.* Brno : Nosova tiskárna, 2006. stránky ISBN 80-903516-1-1.
8. **ŠPAČEK, Ladislav.** *Velká kniha etikety.* Praha : Mladá fronta, 2005. stránky ISBN 80-204-1333-2.
9. **RÝZNAR, Ladislav.** *Společenský protokol v různých kulturách aneb místní zbyklosti důležité pro pracovní kontakty.* Kunovice : Evropský úplytechnický institut, 2008. stránky ISBN 978-7314-141-7.
10. **RUSKOVÁ, Dagmar.** *Přehled evropských dějin kultury a umění.* Hradec Králové : GAUDEAMUS, 2005. stránky ISBN 80-7041-499-5.

11. **PÁNKOVÁ, Markéta. KASPER, Tomáš a kol.** *Učitel ve střední a jihovýchodní Evropě*. Praha : Academia, 2015. stránky ISBN 978-80-200-2473-2.

12. **ŠŤASTNÝ, Václav.** *Malá encyklopedie o titulech*. Praha : Linde, 2002. stránky ISBN 80-7201-378-5.

13. **SMEJKAL, Vladimír. SCHELOVÁ BACHRACHOVÁ, Hana.** *Lexikon společenského chování*. Praha : Grada publishing, 2011. stránky ISBN 978-80-247-3649-5.

7.2 Elektronické zdroje

DLOUHÁ, Petra. *První státní škola zavádí povinné uniformy! Co si o tom myslíte?* [online], 2012-[vid. 2016-05-01]. Dostupné z: <http://www.penize.cz/spotrebitel/241214-prvni-statni-zavadi-povinne-uniformy!-co-si-o-tom-myslite>

FREMDE ARBEITSCHULKULTUREN, *Vergesst den Kultur-Knigge!* [online].Kulture.de, 2013-06-05, [vid. 2016-05-04]. Dostupné: www.spiegel.de/karriere/ausland/andere-laendere-sitten-vergesst-den-kultur-knigge-a-903110.html

KNIGGE, Adolph Freiherr von, *Adolph Friedrich Ludwig, Freiherr von Knigge* [online]. [vid. 2016- 5- 17]. Dostupné: www.zeno.org/Literature/M/Knigge,+Adolph+Freiherr+von

ŠPAČEK, Ladislav. *Malá kniha etikety pro každý den*. [online]. Mladá fronta, 2010, [cit. 2016-05-25]. Dostupné z: https://obalky.kosmas.cz/ArticleFiles/184378/auto_preview.pdf/FILE/mala-kniha-etikety-pro-kazdy-den-auto_preview.pdf

8 Přílohy

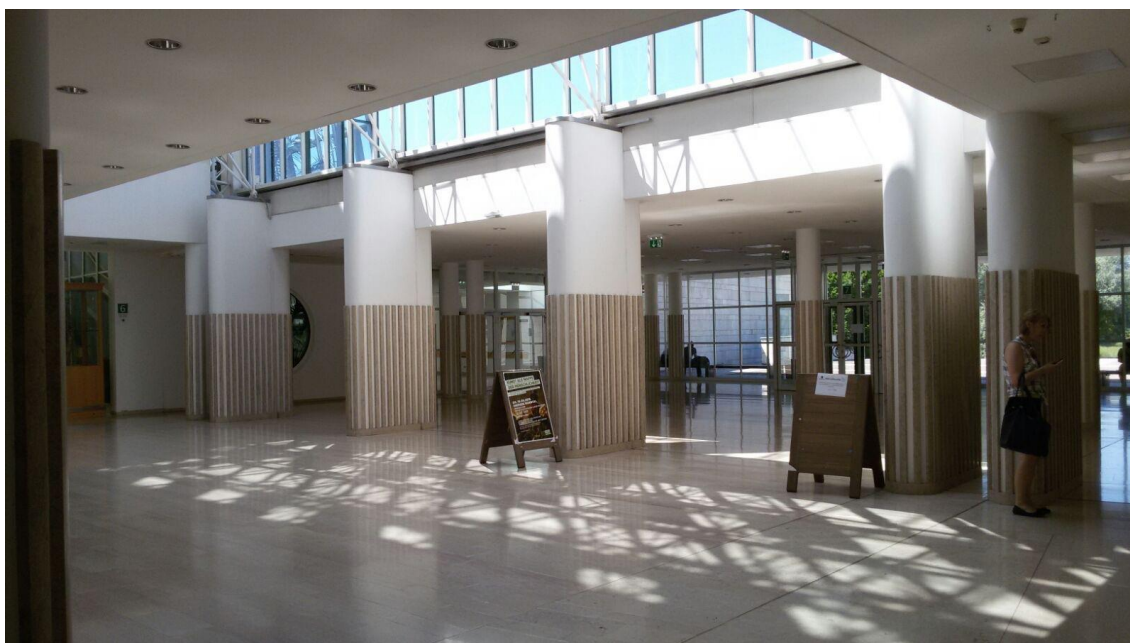
Obrázek 1- dopolední svačina v mateřské školce Altenberg. Zdroj: Vlastní výzkum.

Obrázek 2- Hromadné focení. Zdroj: Vlastní výzkum.

Obrázek 3- Dopolnední program ve školce Svatá Maří. Zdroj: Vlastní výzkum.

Obrázek 4- Vstupní hala univerzity Paris Lodron-Universität Salzburg. Zdroj: Vlastní výzkum.

Obrázek 5- Univerzitní knihovna Paris Lodron-Universität Salzburg. Zdroj: Vlastní výzkum.

Obrázek 6- Menza Paris Lodron-Universität Salzburg. Zdroj: Vlastní výzkum.

Obrázek 7- Student Kevin před hlavním vchodem do univerzity Paris Lodron-Universität Salzburg. Zdroj: Vlastní výzkum.

Obrázek 8- Závěrečné loučení se studentem Kevinem Eckmüller. Zdroj: vlastní výzkum.

Obrázek 9- První školní den Jennifer Eichmayer v Německu s *Schultüte*. Zdroj: vlastní výzkum.